

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
לפני כב' השופטים י' נועם, כ' מוסק ומ' בר-עם
ע"א 2589-06-12 עיזבון המנוח פלוני ז"ל ואח' נ' כלל חברה לביטוח בע"מ

המערערים

1. עיזבון המנוח פלוני ז"ל
2. פלוני (קטין)
ע"י ב"כ עו"ד י' אסל

נגד

המשיבה

כלל חברה לביטוח בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד ד' חיות ואח'

פסק-דין

הערעור

1. לפנינו ערעור על פסק-דינו של בית-משפט השלום בירושלים (כב' השופטת י' ייטב),
בת"א 7859/07, שניתן ביום 19.4.12. הערעור נסב על שיעור הפיצויים שפסק בית-משפט קמא
למערערים בגין תאונת דרכים שבה קופדו חייו של המנוח.

הרקע העובדתי ופסק-דינו של בית-משפט קמא

2. מערער 1 הנו עזבונו של המנוח, יליד [REDACTED] אשר מצא את מותו בתאונת דרכים
שאירעה ביום 15.7.07, בעת שהיה בן שלושים ושלוש שנים. מערער 2 הוא בנו הקטין של המנוח,
יליד [REDACTED] (להלן גם – הקטין), שהיה בן ארבע במועד התאונה, ואשר הגיש את התביעה
באמצעות אמו, גרושתו של המנוח. הקטין הוא היורש היחיד של המנוח, ועל-כן הוגשה התביעה
כתביעת עיזבון ותביעת תלוי. המשיבה היא מבטחת הרכב שעקב השימוש בו נגרמה תאונת
הדרכים, אשר עליה לשאת בנוזקי המערערים, בהתאם להוראות חוק פיצויים לנפגעי תאונות
דרכים, תשל"ה-1975. התאונה אירעה במהלך עבודתו של המנוח, בעת שנהג ברכבו של המעביד,

**בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
לפני כב' השופטים י' נועם, כ' מוסק ומ' בר-עם**

ע"א 2589-06-12 עיזבון המנוח פלוני ז"ל ואח' נ' כלל חברה לביטוח בע"מ

והוכרה כתאונת עבודה על-ידי המוסד לביטוח לאומי (להלן – החל"ל). בשל כך, משולמת לקטין קצבת תלויים.

3. המחלוקת בערכאה הדיונית התמקדה בשאלת שיעור הפיצויים בגין הנזק שהוסב למערערים כתוצאה ממותו של המנוח בתאונה, ובדבר אופן חישוב הפיצויים בנסיבות המקרה. בעת התאונה היה המנוח גרוש ואב לילדו הקטין. הוא התגורר בבית הוריו ושילם מזונות לקטין. לאחר הגירושין לא היה הקטין סמוך על שולחנו של המנוח; ובהסכם הגירושין נקבע, כי הקטין יהיה במשמורת האם ובחזקתה. בגדרו של הסכם הגירושין אף נקבעו הסדרי ראייה מצומצמים של המנוח והקטין, שהסתכמו במועד התאונה בשני מפגשים שבועיים קצרים מחוץ לבית.

4. בית-משפט קמא קבע, כי בסיס השכר של המנוח עובר לתאונה עמד על 6,000 ₪ כערכו במועד פסק-הדין, כי סכום המזונות החודשי ששילם המנוח לקטין עמד על 1,800 ₪ נכון למועד האמור, וכי למנוח הייתה תמיכה חודשית נוספת בקטין, בסכום של כ-200 ₪ בחודש, לקניית מתנות, בגדים וצעצועים. לפיכך נפסק, כי תמיכתו החודשית של המנוח בקטין עמדה על 2,000 ₪ עד גיל 18, ומגיל 18 עד גיל 21 – על 800 ₪ לחודש, בערכי מועד פסק-הדין.

לצורך חישוב אבדן ההשתכרות של המנוח ב"שנים האבודות", סבר בית-משפט קמא, כי אופן חישוב הנזק בנסיבותיו הספציפיות של המקרה צריך להיעשות תוך שילוב בין הכללים שנקבעו בפסיקה לעניין חישוב נזקיו של מנוח "חסר תלויים", אשר הותוו בע"א 10990/05 דוד פינץ נ' הראל חברה לביטוח בע"מ, פ"ד סא(1) 325 (2006), לבין העקרונות שנקבעו בע"א 8181/06 הכשרת היישוב חברה לביטוח בע"מ נ' עיזבון המנוח אטיאס דוד ז"ל (21.1.10). על-כן, לצורך חישוב "הקופה המשותפת", הפחית תחילה בית-משפט קמא מסכום הכנסתו של המנוח

**בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
לפני כב' השופטים י' נועם, כ' מוסק ומ' בר-עם**

ע"א 2589-06-12 עיזבון המנוח פלוני ז"ל ואח' נ' כלל חברה לביטוח בע"מ

(6,000 ₪) את סכום התמיכה בקטין כתלוי (2,000 ₪). באשר ליתרת ההכנסה שהתקבלה (4,000 ₪) – סבר בית-משפט קמא כי לאור נסיבות המקרה, ובהיעדר תלויים החיים באותו משק בית, יש לחשב את הפסד ההכנסה על בסיס "ידת החיסכון", בראותו את ידת משק הבית מצטרפת לידת הקיום, זאת בהתאם לעקרונות הלכת פינן. את הפסד ההכנסה העמיד בית-משפט קמא על כשליש משלוש הידות (ידת הקיום של המנוח, ידת משק הבית וידת החיסכון) לאחר הפחתת התמיכה במנוח, דהיינו – על סך של 1,333 ₪ (למרות שעל-פי הלכת פינן סכום הפיצוי עומד על 30% מההכנסה ולא על שלישי). את הפסד ההכנסות בשיעור ידת החיסכון, חישב בית-משפט קמא על-פני ארבע תקופות: הראשונה – מיום התאונה ועד ליום מתן פסק-הדין (59 חודשים, כאשר ידת החיסכון עומדת כאמור על 1,333 ₪ לחודש); השנייה – מיום פסק-הדין עד הגיעו של הקטין לגיל 18 (10 שנים, על בסיס שיעור זהה של ידת החיסכון החודשית); השלישית – מיום הגיעו של הקטין לגיל 18 ועד הגיעו לגיל 21 (ובשינויים המתחייבים לפיהם ידת החיסכון החודשית תעמוד בתקופה זו על 1,733 ₪); והרביעית – מיום הגיעו של הקטין לגיל 21 עד הגיעו של המנוח לגיל 67 (ובשינויים הנדרשים לפיהם ידת החיסכון החודשית, העומדת על שלישי מההכנסה, תעמוד על 2,000 ₪).

5. בית-משפט קמא לא מצא מקום להביא בחשבון בעניין שיעור הפיצוי את הפסד הפנסיה של המנוח, בפרט לנוכח העובדה שלא היה תיעוד בדבר הפקדות לפנסיה בתלושי המשכורת, ולאור גילו של המנוח בעת החלת פנסיית החובה. למערערים נפקו פיצויים בראשי נזק נוספים: אובדן שירותי אב למערער 2 בסכום של 30,000 ₪, כאב וסבל בסכום של 49,415 ₪ והוצאות קבורה בסך של 10,000 ₪. מסכום הפיצוי הכולל, שעמד על 535,000 ₪, הורה בית-משפט קמא לנכות את תשלומי המל"ל בהתאם לתחשיב אקטוארי עדכני, וכן הורה על תשלום הוצאות משפט ושכ"ט עו"ד.

**בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
לפני כב' השופטים י' נועם, כ' מוסק ומ' בר-עם**

ע"א 2589-06-12 עיזבון המנות פלוני ז"ל ואח' נ' כלל חברה לביטוח בע"מ

תמצית טיעוני הצדדים בערעור

6. המערערים הלינו בערעורם על שיעור הפיצויים שנפסק להם. במהלך השמעת הטיעונים בערעור, חזרו בהם המערערים מהטענות שהעלו בהודעת הערעור בדבר קביעותיו של בית-משפט קמא הנוגעות לבסיס השכר של המנוח ולסכום התמיכה החודשית בקטין. הם מיקדו את טיעוניהם בערעור בארבע טענות: האחת – כי בית-משפט קמא קיפח את הקטין, על-פי שיטת החישוב שבה בחר, בכך שנמנע מלפסוק לו את התמיכה החודשית בו כתלוי (בסך 2,000 ₪ לחודש עד הגיעו של הקטין לגיל 18, ובסך 800 ₪ מיום הגיעו של הקטין לגיל 18 ועד הגיעו לגיל 21), זאת למרות קביעתו של בית-משפט שהמנוח אמור היה לשלם סכומים אלו לקטין כתלוי, וחרף הוראתו לנכות מסכום הפיצויים שנפסק את גמלאות המל"ל; השנייה – כי שגה בית-משפט קמא בחישוב הפיצוי בגין הפסד ההכנסה בשנים האבודות בכל אחת מהתקופות, הן בתקופת התלות של הקטין במנוח, והן לאחר סיום תקופת התלות, זאת בפרט לאור ההלכה שנפסקה לאחר מתן פסק-הדין בערכאה הדיונית, בע"א 8488/08 עיזבון המנוחה רוננה טושרד ז"ל נ' מדינת ישראל (5.6.12); השלישית – כי היה מקום לחשב במסגרת בסיס השכר גם הפסד פנסיה, זאת לנוכח צווי ההרחבה לפנסיה חובה ולביטוח פנסיוני החלים מאז שנת 2008; והרביעית – כי יש מקום להגדיל את שיעור הפיצוי בראש הנזק של אובדן שירותי אב, מעבר לסכום של 30,000 ₪ שנפסק.

7. המשיבה גורסת, כי סכום הפיצוי הכולל שנפסק למערערים הוא הולם והגון, ואין הצדקה להתערב בו. היא אף לא נתנה הסבר המצדיק הימנעות מהבאה בחשבון את הפסדי הפנסיה במסגרת חישוב הפיצויים, לאור צווי ההרחבה האמורים. לטענתה, אין מקום להתערב בפיצוי בראש הנזק של אובדן שירותי אב, בפרט כאשר המערערים לא הביאו ראיות בנוגע לראש נזק זה. בכל הנוגע לתקופה שבה יצא הקטין ממעגל התלות, גורסת המשיבה כי אין מקום להחיל בעניינם

**בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
לפני כב' השופטים י' נועם, כ' מוסק ומ' בר-עם**

ע"א 2589-06-12 עיזבון המנוח פלוני ז"ל ואח' נ' כלל חברה לביטוח בע"מ

של המערערים את הלכת סושרד, הואיל והמנוח לא קיים עובר למותו כל משק בית – לא עם הוריו ולא עם בנו, והוא אף היה תלוי בהוריו.

דיון

8. כאמור, במותו היה המנוח גרוש ואב לילד. הוא לא ניהל משק בית עצמאי והתגורר בבית הוריו. הוא תמך בבנו הקטין שהיה במשמורת גרושתו ובחזקתה, ושילם לו מזונות וסכומים נוספים.

הצדדים יצאו מהנחה בערכאה הדיונית, לפיה אין לפנינו מקרה של מנוח חסר תלויים, במשמעות הלכת פינן, וכי את הפסד ההכנסה של העיזבון בשנים האבודות, יש לחשב לפי שיטת הידות. המחלוקת ביניהם התמקדה בשאלה, האם ראוי להביא בחשבון ארבע ידות – כטענת המערערים, או שמא אך שלוש ידות – כגרסת המשיבה על-רקע טענתה שאין בנסיבות העניין הצדקה להביא בחשבון ידת חיסכון. סבורים אנו, כי היה מקום לחשב את הפסד ההכנסה לפי שיטת הידות, שכן כאמור, אין לפנינו מקרה של מנוח חסר תלויים, ובנסיבות העניין לבסס את החישוב על ארבע ידות: ידת התלות, ידת הקיום של המנוח, ידת משק הבית וידת החיסכון. על-כן, בכל תקופת התלות, על שלוש תקופות המשנה שנקבעו בכית-משפט קמא (עד הגיעו של הקטין לגיל 21), זכאי עיזבון המנוח לפיצוי לפי בסיס ההכנסה של המנוח בניכוי ידת הקיום, שזו תחושב באמצעות שיטת הידות, כאשר מדובר בארבע ידות "שוות", וזאת בהיעדר נסיבות מיוחדות המצדיקות הליכה בדרך אחרת. בנסיבות אלו, ובשונה משיטתו של בית-משפט קמא, יחושב הפיצוי בגין הפסד הכנסה בשנים האבודות בכל אחת משלוש התקופות הראשונות עד הגיעו של הקטין לגיל 21 כדלקמן: בתקופה הראשונה והשנייה – בשיעור של 75% מהכנסת המנוח; ובתקופה השלישית – בשיעור של 70% מהכנסת המנוח. פיצוי זה מביא בחשבון הן את תביעת

**בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
לפני כב' השופטים י' נועם, כ' מוסק ומ' בר-עם**

ע"א 2589-06-12 עיזבון המנוח פלוני ז"ל ואח' נ' כלל חברה לביטוח בע"מ

העיזבון והן את תביעת התלוי; כאשר במקרה הנן, כאמור, חד הם. לנוכח שיטת חישוב זו, מתייתר הצורך להכריע בטענת המערערים, שהייתה מוצדקת על פניה, לפיה קופת הקטין בכך שבדרך החישוב שננקטה על-ידי הערכאה הדיונית, לא נפסקו לו סכומי פיצויים בגין אובדן התמיכה מהכנסת המנוח, כתלוי.

באשר לתקופה הרביעית, קרי – לאחר סיום התלות, חל שינוי בהלכה הפסוקה עם מתן פסק-הדין בע"א 8488/08 בעניין סושרד (לעיל). פסק-הדין בפרשת סושרד ניתן ביום 5.6.12, דהיינו כחודש וחצי לאחר מתן פסק-דינו של בית-משפט קמא. עתירה לדיון נוסף בפסק-דינו של בית-המשפט העליון בעניין סושרד, נדחתה ביום 5.7.12 בפסק-דינו של כב' הנשיא גרוניס בדנ"א 4819/12. בפסק-הדין בעניין סושרד נדונה שאלת אופן חישוב הפיצוי לעיזבונו של מנוח חד-הורי בשנים האבודות, בתקופה שלאחר סיום שנות התלות של ילדיו. בית-המשפט העליון (כב' המשנה לנשיא מ' נאור) פסק, כי בסיטואציה כזו אין לראות את המנוח בתקופת אי-התלות של ילדיו כניזוק חסר תלויים במשמעות הלכת פינן, בהדגישו כי הלכת פינן, לפיה העיזבון זכאי רק ל-30% משיעור ההכנסה של המנוח, כוחה יפה רק "למקרה בו בעולם "האמיתי" במועד התאונה טרם הספיק המנוח להקים משפחה" (לעיל, בפסקה 34 לפסק-הדין). בית-המשפט העליון הוסיף והבהיר, כי למעט הסיטואציה החריגה שעליה דובר בפרשת פינן, יחול הכלל הרגיל, שבו נפסק הפיצוי בניכוי ידת הקיום בלבד מבסיס השכר; כי ראוי "ליצור מערכת פשוטה ככל הניתן של כללי חישוב"; וכי "קיים יתרון בשיטת חישוב ברורה, קבועה ואחידה וכי עלינו לשאוף 'להאחדת הפיצוי בתנאים של אי-ודאות' " (לעיל).

כאמור, בית-המשפט העליון הבהיר בעניין סושרד, כי המבחן לצורך תביעת העיזבון ייקבע על-פי מצבו המשפחתי הידוע והקיים של המנוח ביום מותו. בענייננו, עובר למותו, המנוח

**בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
לפני כב' השופטים י' נועם, כ' מוסק ומ' בר-עם**

ע"א 2589-06-12 עיזבון המנוח פלוני ז"ל ואח' נ' כלל חברה לביטוח בע"מ

לא היה רווק חסר תלויים. בעולם "האמיתי" היה למנוח תלוי, בנו הקטין המערער. בהקשר זה, אין מקום לחרוג מחישוב הפיצוי על-פי שיטת הידות, רק בשל כך שמגוריו של המנוח עובר למותו היו בבית הוריו; ואין במגוריו שם כדי ללמד על מרכיב הוצאות קיום מוגברות המצדיקות חישוב אחר שנעשה בעניינו של רווק חסר תלויים. כפי שנפסק בעניין סושרד, הטעם העומד ביסוד החלת שיטת הידות לאחר סיום תקופת התלות, נובע מניסיון החיים, לפיו "המציאות המשפחתית הרווחת היא כזו שביתו של ההורה ממשיך לעיתים להיות מוקד ובסיס לילדים שבגרו ולילדיהם גם בהיבטים כלכליים" (פסקה 35 לפסק הדין). כך גם במקרה שלפנינו, אין כל הצדקה שלא לפסוק פיצוי בתקופה זו על-פי שיטת הידות. על-כן, הפיצוי בגין השנים האבודות בתקופה הרביעית יעמוד על שני שלישים מבסיס הכנסת המנוח.

9. אנו סבורים, כי היה מקום להביא בחשבון בחישוב הפיצויים גם את הפסד הזכויות הפנסיוניות של המנוח כתוצאה מהתאונה. אמנם צדק בית-משפט קמא בקבעו, כי המערערים לא הוכיחו את טענתם, לפיה המנוח היה זכאי לפנסיה בשיעור של 70% מהכנסתו. ואולם, היה מקום לקבוע כי המנוח היה זכאי לקבל מהמעביד, מעבר לשכרו, גם הפרשות עבור פנסיה ופיצויי פיטורים, זאת בהתאם לצווי ההרחבה לביטוח פנסיוני מקיף במשק, שהוצאו לפי חוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957 (בשיעורים משתנים, כפי שפורסמו בצווי ההרחבה, החל מיום 1.1.08). על-כן, ובדרך של אומדן, נעמיד הסכומים שהיה על המעביד של המנוח להפקיד לפנסיה ולפיצויי פיטורים, על שיעור של 10% מבסיס השכר שקבע בית-משפט קמא – 6,000 ₪, זאת החל ממועד פסק-דינו של בית-משפט קמא. כפועל יוצא – בסיס השכר של המנוח לצורך חישוב הפיצויים, החל מהתקופה השנייה (קרי – ממועד פסק-הדין) יעמוד על 6,600 ₪, במקום 6,000 ₪, ושיעור הפסד החיסכון בכל תקופה ישתנה בהתאם.

**בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
לפני כב' השופטים י' נועם, כ' מוסק ומ' בר-עם**

ע"א 2589-06-12 עיזבון המנוח פלוני ז"ל ואח' נ' כלל חברה לביטוח בע"מ

10. באשר לפיצוי מערער 2 בגין אובדן שירותי אב, סבורים אנו כי יישום רמת הפיצוי שנתגבשה בפסיקה בראש נזק זה על נסיבות המקרה דנן, מצדיקה הגדלת סכום הפיצוי. בהתחשב, מחד גיסא – בגילו הצעיר של מערער 2 בעת פטירת המנוח ובמהות שירותי האב שנגרעו ממנו כתוצאה מכך בתחומים שונים, ומאידך גיסא – בכך שמערער 2 היה בהחזקתה ובמשמורתה של אמו, גרושתו של המנוח, יוגדל שיעור הפיצוי בראש נזק זה, בדרך של אומדן, מ-30,000 ₪ ל-60,000 ₪.

התוצאה

11. לפיכך, הערעור מתקבל, כמפורט לעיל, ושיעור שכ"ט עו"ד של המערערים בערכאה הדיונית ישתנה בהתאם לתוספת הפיצויים שנפסקה. יתר רכיבי הפיצוי שנפסקו יותרו על כנם.

המשיבה תשלם למערערים שכ"ט בערעור בסכום כולל של 50,000 ₪.

לשלוח עותקים מפסק-הדין לבאי-כוח הצדדים.

ניתן היום, י"ח בטבת תשע"ג, 31 בדצמבר 2012, בהיעדר הצדדים.

משה בר-עם, שופט

כרמי מוסק, שופט

יורם נועם, שופט